

HANDLEIDING GEGEVENS DELEN IN TWARTE

**Twentse
Transformatie**

JANUARI 2022

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Uitgangspunten AVG	3
2.1 Waar gaat de AVG over?	3
2.2 Uitgangspunten AVG.....	3
3. Basisprincipes gegevens delen.....	5
4. Gegevens delen in de praktijk	6
Stap 1. Doelredenering.....	6
Stap 2. Toepassing 'juridisch Zwitsers zakmes'.....	7
Stap 3. Informeren betrokkene.....	7
Stap 4. Motiveer en documenteer	8
Bijlage 1: Begrippenlijst	11
Bijlage 2: De rijbanen en vluchtstrook.....	12
Bijlage 3: Autoriteit Persoonsgegevens.....	13

1. Inleiding

Ieder kind verdient perspectief op een mooie toekomst. Met die drijfveer werken zorgaanbieders van jeugdhulp, gemeenten, samenwerkingsverbanden vanuit het onderwijs en de partijen uit de keten gedwongen kader samen. Zij willen dat jeugd in Twente veilig opgroeit, talenten ontwikkelt en de wijk niet uit hoeft als er ondersteuning nodig is. De organisaties onderzoeken samen hoe de zorg radicaal anders kan worden georganiseerd en welke nieuwe ondersteuningsvormen kansrijk zijn. Binnen de Twentse Transformatie zijn mensen vanuit al die organisaties aan het werk gegaan om beweging op gang te brengen. De uitgangspunten: samen, werken én leren en gericht op de toekomst.

Om het perspectief op een mooie toekomst te verwezenlijken en de jeugd te ondersteunen moeten de betrokken partners goed samenwerken met elkaar. Daarvoor is het soms nodig om gegevens uit te wisselen. Het verwerken van deze gegevens brengt de verplichting tot grote zorgvuldigheid met zich mee. Professionals lopen hier tegen diverse vraagstukken aan. Denk aan de belangen van de ouders tegenover het belang van het kind. Er bestaan verschillende beelden over wat wel en niet kan op het gebied van gegevensdeling. Dat vraagt om een gezamenlijk gedragen kader voor gegevensdeling.

In het traject gegevens delen in Twente hebben we in verschillende sessies een gezamenlijke visie gedeeld van werken met het uitwisselen van gegevens. We vinden het belangrijk dat we allemaal op dezelfde manier werken en met elkaar omgaan met als doel samen de best passende ondersteuning voor de jeugd in Twente te bieden. In dit document leggen we vast wat de basisuitgangspunten zijn als het gaat om het verwerken (delen) van persoonsgegevens.

Voor wie is dit document?

Voor professionals die werkzaam zijn bij zorgaanbieders van jeugdhulp, specialistische jeugdhulp, gemeenten, het onderwijs en de partijen uit de keten gedwongen kader in Twente.

Die,

Én binnen hun werk persoonlijke informatie, 'privacygevoelige informatie, over een jongere hebben te delen in het belang van de ondersteuning en het welzijn van hem of haar,

Én de privacy van de jongere respecteren,

Én dit op de juiste manier willen doen.

2. Uitgangspunten AVG

Sinds 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna: AVG) rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten van de Europese Unie. In Nederland is de AVG de opvolger van de Wet bescherming persoonsgegevens. De AVG is een Europese wet die rechtstreekse werking heeft in de hele Europese Unie. De AVG heeft voorrang op ons nationale recht. Dit betekent dat er op nationaal niveau geen wet- en regelgeving (of beroepscode) in strijd mogen zijn met de bepalingen uit de AVG én dat de rechten en plichten uit de AVG rechtstreeks gelden voor personen en organisaties in Nederland. In dit document passen we de AVG toe op het verwerken van persoonsgegevens in het sociaal domein.

2.1 Waar gaat de AVG over?

De AVG gaat over het zorgvuldig, rechtmatig en transparant omgaan met persoonsgegevens. De belangrijkste bepalingen uit de AVG luiden als volgt:

- Persoonsgegevens mogen alleen worden verwerkt in overeenstemming met wet- en regelgeving. Voor de betrokkene (persoon van wie de persoonsgegevens verwerkt worden) moet het behoorlijk en transparant zijn hoe en waarom een organisatie de persoonsgegevens verwerkt.
- Persoonsgegevens verzamelen we alleen met een gerechtvaardigd doel. Dat doel moet bepaald zijn en vooraf uitdrukkelijk zijn omschreven.
- Persoonsgegevens worden niet langer verwerkt/bewaard dan nodig is voor het doel waarvoor ze zijn verkregen.
- De betrokkene moet in ieder geval op de hoogte zijn van de identiteit van de organisatie of persoon die deze persoonsgegevens verwerkt (de 'verwerkingsverantwoordelijke') en van het doel van de gegevensverwerking.
- Als organisaties persoonsgegevens verwerken, dan moeten ze daarbij als uitgangspunt hanteren 'zo min mogelijk'. Dat houdt onder meer in dat de verwerking van de gegevens moet passen bij het doel waarvoor de gegevens worden verwerkt.
- Ook is het belangrijk dat de te verwerken gegevens juist zijn, en indien nodig, dat deze worden geactualiseerd.
- Beveiliging van de gegevensverwerking gebeurt op een passende manier. Beveiliging vraagt speciale aandacht indien bijzondere of gevoelige gegevens worden verwerkt zoals gezondheid en geloofsovertuiging.

2.2 Uitgangspunten AVG

In de overwegingen om tot de AVG te komen is één uitgangspunt een belangrijke: *"Verwerking van persoonsgegevens moet ten dienste van de mens staan. Het recht op bescherming van persoonsgegevens heeft geen absolute gelding, maar moet worden beschouwd in relatie tot de functie ervan in de samenleving (...)"*. Deze overweging toont een belangrijk uitgangspunt van de AVG. We leven namelijk in een informatiesamenleving en het verwerken van persoonsgegevens is daartoe een noodzakelijke activiteit. Voor de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en jeugdhulp betekent dit dat allereerst een duidelijke formulering van de functie van het verwerken van persoonsgegevens nodig is.

Om uitvoering te geven aan de AVG kent de verordening een aantal beginselen. Hieronder beschrijven we deze beginselen en passen we deze toe op gegevensdeling in het sociaal domein.

Accountability: rechtmatigheid, behoorlijkheid en transparantie

Alle organisaties moeten verantwoording afleggen over het verwerken van persoonsgegevens. Zo ook zorgaanbieders, gemeenten en onderwijsinstellingen. Om verantwoording af te leggen is het noodzakelijk dat de doelen van de gegevensdeling helder zijn voor alle betrokkenen.

Doelbinding en grondslag

Organisaties moeten de vraag beantwoorden wat het doel is waarom zij persoonsgegevens willen verwerken. Er moet een goede reden zijn om te verwerken. De AVG kent zes goede redenen om persoonsgegevens te verwerken. De juridische naam voor die redenen is grondslagen. De zes grondslagen binnen de AVG zijn; vitale belangen, wettelijke verplichting, overeenkomst, algemeen belang, gerechtvaardigd belang en toestemming. Deze grondslagen vertalen we in hoofdstuk 4 in praktische handvatten ('AVG-snelwegmetafoor'). Belangrijke conclusie is dat de laatstgenoemde grondslag, toestemming, in het sociaal domein zelden gebruikt kan worden. Om gegevens te delen op basis van toestemming moet namelijk worden voldaan aan een aantal voorwaarden:

- Betrokkene moet informatie ontvangen over te verwerken persoonsgegevens;
- Informatie moet zodanig zijn dat betrokkene info kan begrijpen en consequenties overzien;
- Betrokkene moet vrij zijn om nee te zeggen;
- 'Nee zeggen' mag geen nadelige gevolgen hebben;
- Op elk moment kan betrokkene zijn toestemming weer intrekken.

Dataminimalisatie

Organisaties mogen niet meer gegevens verzamelen dan voor het vooraf opgestelde doel noodzakelijk is. Deze eis uit de AVG betekent niet dat er geen informatie meer mag worden gedeeld. Het betekent dat, nadat het doel is vastgesteld, professionals moeten beoordelen welke gegevens 'noodzakelijk' zijn om te verwerken (*need to know*). Gegevens mogen niet worden verwerkt met het idee dat het 'wel handig' is (*nice to know*). Op basis van vakinhoudelijke argumenten beoordeelt en bepaalt de professional wat noodzakelijk is. Met de criteria '*need to know*' versus '*nice to know*' kan de professional de eerste schifting/beoordeling maken.

Juistheid

De nauwkeurigheid van persoonlijke gegevens vormt een integraal onderdeel van gegevensverwerking. Het lijkt een open deur dat de juiste gegevens van de juiste persoon in het juiste dossier worden opgeslagen. Toch laat de praktijk nog weleens persoonsverwarring zien, doordat te weinig kenmerkende persoonsgegevens worden uitgewisseld (zoals bijvoorbeeld slechts een paar initialen).

Veiligheid (integriteit en vertrouwelijkheid)

Organisaties zijn ieder voor zich én gezamenlijk in hun onderlinge samenwerking, verplicht om een visie op de veiligheid van gegevens te ontwikkelen. Het betreft onderwerpen zoals: waar worden gegevens bewaard, hoe lang, wie hebben toegang tot de gegevens en bijvoorbeeld hoe 'hack-proof' is de opslag van gegevens.

Aantoonbaarheid: governance

Met aantoonbaarheid op het naleven van de principes van de AVG wordt *accountability* concreter gemaakt. Niet alleen achteraf, maar ook vooraf dient de verantwoordelijke maatregelen te nemen. De verantwoordelijke moet waarborgen dat de verwerking in overeenstemming met de AVG wordt uitgevoerd. De AVG geeft hierbij aan dat het gaat om het nemen van passende technische en organisatorische maatregelen. Door gegevensbescherming als standaard in de werkprocessen te organiseren binnen de organisatie of het netwerk. Dit geldt dus ook voor samenwerkingsverbanden waarin op regelmatige basis persoonsgegevens worden verwerkt.

3. Basisprincipes gegevens delen

Met deze basisprincipes werken we aan het verwezenlijken van het perspectief op een mooie toekomst en ondersteunen we de jeugd, doordat de betrokken partners goed samenwerken met elkaar.

1. *Domein overstijgend gegevens delen*

Om een integrale werkwijze te bewerkstelligen werken en delen we samen in het sociaal domein. We bundelen in het sociaal domein onze verantwoordelijkheid op de diverse gebieden zoals zorg, onderwijs en schuldhulpverlening. Het doel: samen de best passende ondersteuning voor de jeugd in Twente bieden.

2. *Gegevens delen tussen professionals*

De leefwereld van de cliënt staat centraal. We kijken naar het gehele systeem waarin de cliënt leeft. Bijvoorbeeld wanneer een jongere nog op school zit, jeugdhulp ontvangt en niet meer thuis woont. Deze verschillende professionals 'opereren' als een team en hebben elkaar nodig om tot een passende inzet van ondersteuning te komen. Het doel: de cliënt wordt weer zo zelfredzaam mogelijk.

3. *Vroegsignalering*

Van oudsher handelt de professional pas wanneer de situatie zodanig ernstig is dat er sprake is van een noodsituatie. Het vraagt een verandering in de handelwijze om meer preventief te werken en onze taak in vroegsignalering goed uit te voeren. Op deze manier komen we tijdig in contact met de cliënt ter voorkoming van (escalerende) problematiek.

4. *Van toestemming naar een transparante werkwijze*

Als we vast blijven houden aan de eis dat de cliënt eerst toestemming moet geven, voordat zijn gegevens mogen worden gedeeld, dan halen we de beoogde (integrale) samenwerking niet. Dit wordt ondersteund door de AVG. De AVG kent bepalingen waarin is opgenomen dat toestemming moet voldoen aan een aantal vereisten. Echter, het is vrijwel onmogelijk om in het sociaal domein te voldoen aan deze vereisten. Ook de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) bevestigt dit (zie bijlage 3). De toestemming is zelden rechtsgeldig vanwege de afhankelijke relatie waarin de cliënt ten opzichte van de gemeente of een zorgaanbieder of school staat. Deze afhankelijke situatie maakt dat toestemming niet in vrijheid gegeven kan worden. Een professional kan bijvoorbeeld informatie over een kind delen met school, politie of jeugdbescherming zonder dat daar de toestemming van de ouder voor nodig is. Maar daarvoor in de plaats komt de handelwijze met de bijbehorende zorgvuldigheidseisen die is gebaseerd op het transparantie-beginsel. De professional heeft de wettelijk plicht (art. 3 IVRK) om de belangen van het kind zijn eerste overweging te laten zijn. Aan de hand én op basis hiervan bepaalt de professionals het doel in een individuele casus. Dit vraagt echter wel een nieuwe werkwijze waarin de professional doel bepaalt, afweegt, communiceert en documenteert.

4. Gegevens delen in de praktijk

Hoe pakken we het delen van gegevens aan in de praktijk? De aanpak bestaat uit vier stappen:

1. Doelredenering
2. Toepassing 'juridisch Zwitsers zakmes'
3. Informeren betrokkene
4. Documenteren

Per stap gebruiken we handige tools om het juridisch kader te vertalen in een werkwijze die past bij onze uitgangspunten en bruikbaar is in de praktijk.

Stap 1. Doelredenering

Beoordeling doel uitwisselen informatie met ketenpartners

Allereerst is het belangrijk om het doel van de gegevensuitwisseling te bepalen: waarom is het delen van gegevens noodzakelijk? Een professional ontleent zijn doel aan zijn vakinhoud, maar ook moet duidelijk zijn op welke grondslag van de AVG hij informatie deelt. De AVG kent 6 grondslagen. Met de metafoor 'rijbanen en een vluchtstrook' vertalen we deze grondslagen naar een bruikbare werkmethode. De metafoor gaat uit van een snelweg. De rijbanen op de snelweg staan voor de grondslagen uit de AVG. Net als in het echte verkeer berijdt men de hoofdrijbaan en als het echt niet anders kan, de vluchtstrook.¹ Kijk voor een uitgebreide toelichting in bijlage 2 van dit document.

Hoofdrijbaan 1	Informatie delen omdat er een wettelijke plicht is (bijvoorbeeld: Wmo, Participatiewet, Jeugdwet, Onderwijsplicht, Leerplichtwet etc.)
Hoofdrijbaan 2	Informatie delen omdat er een overeenkomst is (bijvoorbeeld: Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomst)
Hoofdrijbaan 3	Informatie delen omdat er sprake is van een vitaal belang (denk aan preventie en vroegsignalering)
Hoofdrijbaan 4	Informatie delen op basis van een publiekrechtelijke taak (bijvoorbeeld: een taak die door de landelijke overheid aan de gemeente is opgedragen zoals de aanpak voor personen met verward gedrag)
Hoofdrijbaan 5	Informatie delen ter behartiging van een gerechtvaardigd belang van de organisatie
Vluchtstrook	Expliciete toestemming van de cliënt met bijvoorbeeld een handtekening

Tabel 1: Rijbanen & vluchtstrook

De professional gebruikt twee vragen om te bepalen wat de noodzaak is van de gegevensdeling:

1. Wat is op basis van mijn vakgebied noodzakelijk om te doen?
2. Waartoe dwingen de verschillende (samenhangende) wetten mij?

Het antwoord op beide vragen geeft de professional de onderbouwing voor de noodzaak.

¹ Metafoor mr. S. Katus.

Stap 2. Toepassing 'juridisch Zwitsers zakmes'

Weging uitwisselen informatie, toepassing 'juridisch Zwitsers zakmes'

Eén van de criteria uit de AVG is data-minimalisatie. De gegevens die vallen onder het 'need to know' criterium moeten nog een toets ondergaan aan de hand van de principes van het 'juridisch Zwitsers zakmes'. Deze luiden:

1. **Subsidiariteit:** is het delen van informatie de minst ingrijpende maatregel? Is het delen van informatie écht noodzakelijk? Kan het een tandje minder, dan moet het een tandje minder!
2. **Proportionaliteit:** staan de maatregel en het doel met elkaar in verhouding? Is het voornemen tot gegevensverwerking in proportie tot het doel van de verwerking?
3. **Doelmatigheid:** is het verwerken van deze gegevens het meest aangewezen om het doel te bereiken? Is wat de professional wil doen het meest wijze, het verstandigst?

Stap 3. Informeren betrokkene

Weging informeren betrokkene over delen informatie met ketenpartners

De hoofdregel luidt: de professional deelt zijn voornemen om informatie uit te wisselen met de betrokkene. Hij informeert hem over het doel en de noodzaak van gegevensuitwisseling. Er kunnen zich echter situaties voordoen waarbij het nodig is om de betrokkene vooraf *niet* te informeren (zie hierna onderdeel B 'Kofferbaktas' en in het schema).

A) De professional informeert de cliënt – de hoofdregel

De professional vertelt de cliënt waarom en met wie hij gegevens wil uitwisselen. De professional focust daarbij dat hij en de cliënt op één lijn zitten. Het kan echter ook zo zijn dat de cliënt bezwaar heeft tegen het uitwisselen van zijn gegevens. Als de cliënt bezwaar heeft, weegt de professional de belangen en argumenten van de cliënt ten opzichte van zijn eigen geformuleerde doel en noodzaak tot het wél delen van informatie. Zo kan ook worden beoordeeld hoe bekwaam de cliënt is in zijn zienswijze en waarop dit is gebaseerd. De belangen en argumenten van de cliënt worden door de professional figuurlijk gewogen op de weegschaal van 'Vrouw Justitia'.

Aan de ene zijde van de weegschaal liggen de argumenten van de professional om gegevens te delen. Als de professional een gerechtvaardigd doel heeft en er een noodzaak is, leggen diens argumenten gewicht in de schaal. Aan de andere zijde van de weegschaal liggen de bezwaren van de cliënt. Het kan zijn dat de weegschaal in evenwicht blijft: dat leidt ertoe dat er (even) geen gegevens worden gedeeld. Het kan zijn dat de weegschaal doorslaat naar de kant van de cliënt: er worden geen gegevens gedeeld. Het kan ook zijn dat de bezwaren van de cliënt geen of onvoldoende gewicht in de schaal leggen. In dat geval schuift de professional de bezwaren van de cliënt terzijde, maar niet nadat hij dit voornemen nogmaals heeft getoetst aan de hand van de drie principes van het 'juridisch Zwitsers zakmes'.

B) De professional informeert de cliënt niet ('Kofferbaktas')

Zijn er gerechtvaardigde argumenten om de cliënt niet te informeren? Dit kan zijn:

- Ter voorkoming van strafbare feiten;
- Om betrokkene te beschermen;
- In het belang van de rechten en vrijheden van anderen.

In deze situaties kan de professional besluiten om de cliënt niet te informeren. Dit is echter een uitzondering op de hoofdregel! Des te belangrijker om de onderbouwing (om informatie wel te delen maar de betrokkene niet hierover te informeren) goed te motiveren en documenteren.

Stap 4. Motiveer en documenteer

Een volgende belangrijke stap is goede dossiervorming. Het is cruciaal dat de professional zijn overwegingen in het dossier vastlegt. Alle afwegingen die bij de eerdere drie stappen zijn gemaakt, moeten terug te lezen zijn in het dossier. Dit geldt voor de situatie dat hij en de cliënt niet verschillen van mening, maar ook als zij wel verschillen van mening over de te zetten stappen of als de professional informatie deelt zonder dat de betrokkene daarvan op de hoogte is. Door goede dossiervorming is de uitkomst te herleiden voor zowel collega's (bij afwezigheid), de betrokkenen (bij dossierinzage) en voor de rechter (bij bezwaar en beroep). Tegelijkertijd geldt ook hier dataminimalisatie als uitgangspunt. Alleen noodzakelijke informatie mag worden vastgelegd.

Om te bepalen wanneer de professional informatie vastlegt in het dossier, kan hij gebruik maken het stroomschema². In het stroomschema op de volgende pagina zijn bovengenoemde stappen schematisch weergegeven.

Denk aan de mantra: 'Motiveren-documenteren' - Redeneer altijd vanuit de vraag 'Wat is het doel'?

Basis eisen voor documentatie:

- Er worden alleen gegevens vastgelegd die noodzakelijk zijn voor de betreffende taken. Als iets besproken is, maar toch niet relevant blijkt voor de vraag c.q. taak, mag dat niet vastgelegd worden.
- Gegevens worden zo feitelijk mogelijk vastgelegd. Speculaties en interpretaties worden vermeden.
- Als er oordelen, meningen of hypothesen worden vastgelegd, dan wordt de status daarvan uitdrukkelijk vermeld en worden feiten en meningen van elkaar onderscheiden.
- Besluiten of diagnoses worden alleen vastgelegd als ze zijn vastgesteld door een professional die bevoegd is dit te doen.
- Als er feiten en meningen van derden worden vastgelegd, dan wordt de bron vermeld.
- Waar nodig wordt hoor en wederhoor opgenomen in rapportages.
- Informatie die afkomstig is van informanten, wordt door de informant geaccordeerd.
- Bepaal kwaliteitsnormen voor de gegevens in een dossier.

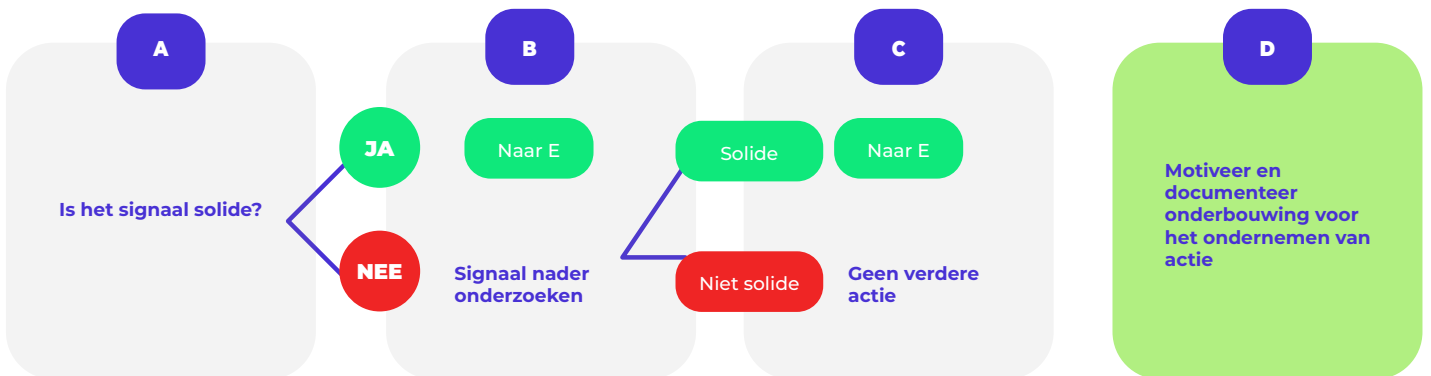
Eisen aan dossiervoering in verband met delen persoonsgegevens:

1. De situatie van de cliënt (jongere/gezin/volwassene): feiten en zorgen
2. Wat acht de professional nodig m.b.t. het delen van persoonsgegevens van de cliënt; met andere woorden: met wie deel je en wat is het doel hiervan?
3. Strookt dit met opvatting van de cliënt (ouders/jongere/volwassene)?
4. Zo nee, wat zijn hun bezwaren/argumenten?
5. Honoreert u deze bezwaren/argumenten? Of schuift u de bezwaren/argumenten terzijde?
6. Wat is de reden voor de keuze bij onderdeel 5? Motiveer de keuze.
7. Indien u de bezwaren /argumenten terzijde schuift en het noodzakelijk acht gegevens te delen; toetst u deze keuze nog met het juridisch Zwitsers zakmes:
 - Subsidiariteit: Kan het een tandje minder? Zou ik de bezwaren eventueel toch kunnen honoreren? Zo nee, waarom niet?
 - Doelmatigheid: Is het delen van gegevens in dat casuoverleg of met die andere professional nu het meest wijze wat mij te doen staat? Motiveer!
8. Bepaal en leg vast wie verantwoordelijk is voor het volgen van deze casus.
9. Bepaal en leg vast wanneer de casus wordt geëvalueerd

² Stroomschema voor de Twentse Transformatie is ontwikkeld op basis van "Leertuin Zorg & Veiligheid" <https://leertuinen.nl/>

STAP 1

Doelredenering; beoordeling doel uitwisselen informatie met ketenpartners

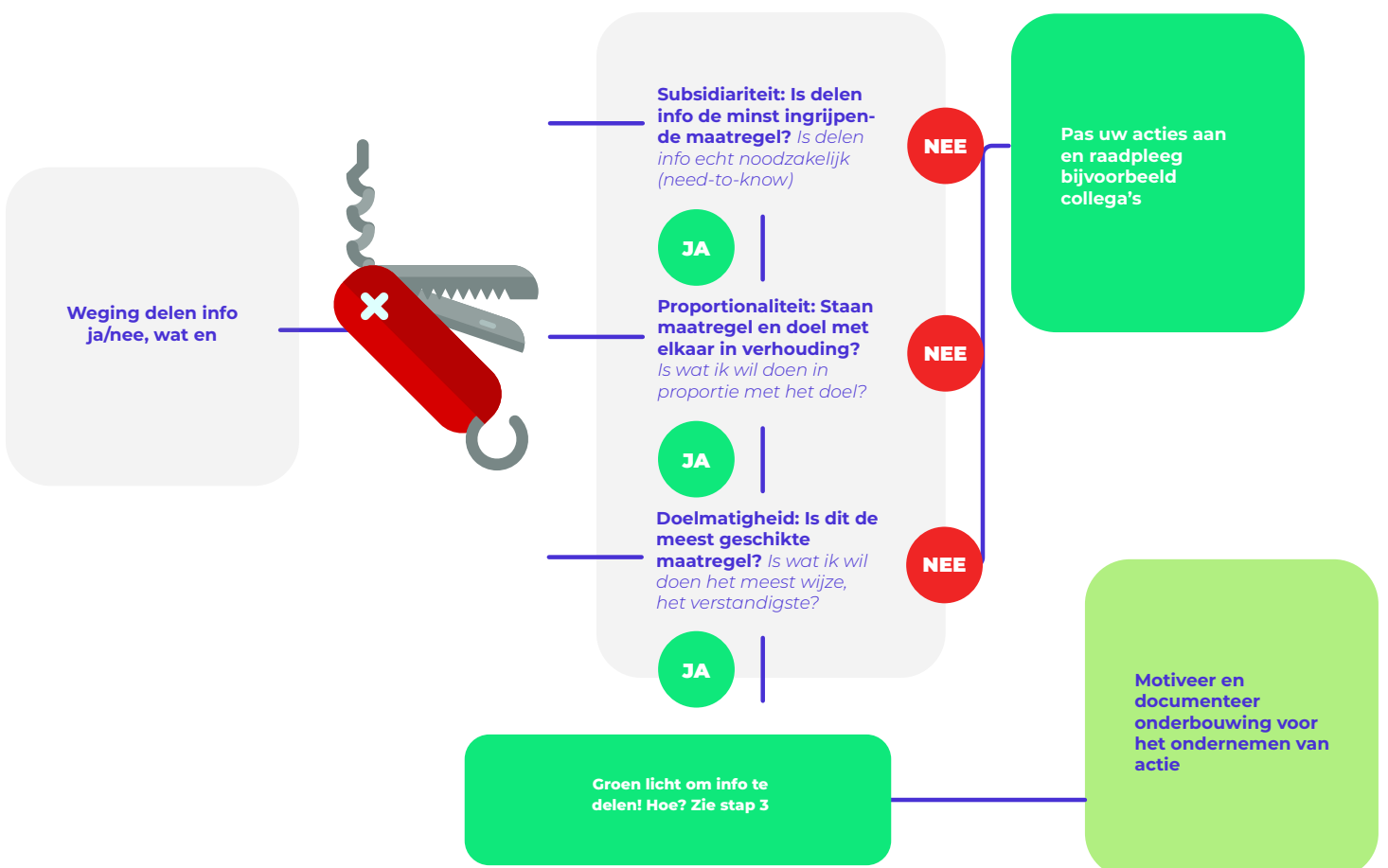

Doelredenering; beoordeling doel uitwisselen informatie met ketenpartners

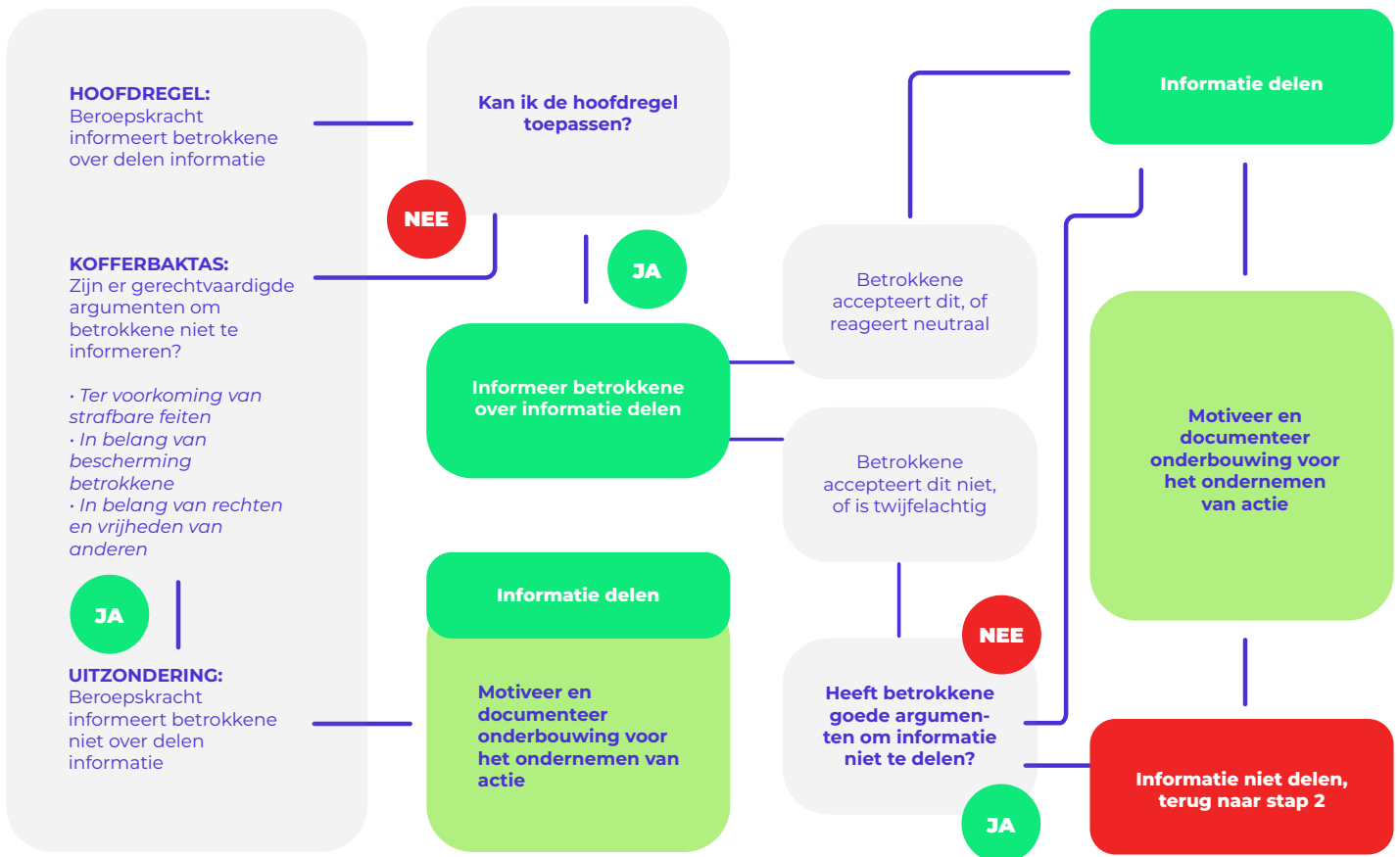
STAP 2

Toepassing 'juridisch Zwitsers zakmes'.

STAP 3

Informereren betrokkenen

Bijlage 1: Begrippenlijst

AVG

Sinds 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten van de Europese Unie. In Nederland is de AVG de opvolger van de Wet bescherming persoonsgegevens. De AVG is een Europese wet die rechtstreekse werking heeft in de hele Europese Unie.

Betrokkene

Cliënt waarvan mogelijk gegevens worden verwerkt.

Persoonsgegevens

Er zijn veel soorten persoonsgegevens. Voor de hand liggende gegevens zijn iemands naam, adres en woonplaats. Maar ook telefoonnummers en postcodes met huisnummers zijn persoonsgegevens. Gevoelige gegevens als iemands ras, godsdienst of gezondheid worden *bijzondere persoonsgegevens* genoemd. Deze zijn door de wetgever extra beschermd. Aanvullende informatie staat op <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/over-privacy/persoonsgegevens/wat-zijnpersoonsgegevens>.

Verwerken van gegevens

Alle handelingen die een organisatie kan uitvoeren met persoonsgegevens. Van verzamelen, bewaren, delen, vastleggen tot en met vernietigen.

Bijlage 2: De rijbanen en vluchtstrook

Hoofdrijbaan 1: wettelijke plicht

Als er een wettelijk plicht is, vormt deze de grond op basis waarvan het doel wordt bepaald om gegevens te delen. De AVG verwijst naar mensenrechtenverdragen zoals het Europees Verdrag Rechten van de Mens (EVRM) en het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK). Het EVRM gebiedt dat het totaal aan mensenrechten in hun onderling verband worden beschouwd; het IVRK dwingt professionals om bij alles wat zij doen, het belang van het kind hun eerste overweging te laten zijn. Deze internationale verdragen vormen 'de bril' waarmee we naar de nationale wetgeving kijken. Vervolgens beschouwen we de nationale wetten waarvoor de gemeente regie-verantwoordelijk is, zoals de participatiewet en de Wmo, ook weer in hun onderling verband. Hieruit vloeien doelen om gegevens te verwerken, naast uiteraard de vakinhoudelijke argumenten van de professional.

Hoofdrijbaan 2: overeenkomst

Professionals werkzaam in de gezondheidszorg, zoals artsen, verpleegkundigen, verloskundigen, werken in relatie met hun patiënt op basis van de Wet op de Geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO). Hier is sprake van een behandelovereenkomst.

Hoofdrijbaan 3: vitaal belang

Hierbij gaat het om een belang dat essentieel is voor iemands leven of gezondheid en je die persoon niet om toestemming kan vragen. Bijvoorbeeld omdat iemand bewusteloos is of mentaal niet in staat is. Ter illustratie: bij een grootschalige ramp moet de hulpverlening onmiddellijk op gang komen. In die situatie is het natuurlijk niet te doen om eerst alle betrokken personen te informeren en om toestemming te vragen om hun medische gegevens te verwerken. In het sociaal domein is zelden sprake van een vitaal belang.

Hoofdrijbaan 4: publiekrechtelijke taak

Van een publiekrechtelijke taak is sprake als er een taak van algemeen belang bij de gemeente is gelegd, waarvoor géén specifieke wet in formele zin aanwezig is. Een voorbeeld van een publiekrechtelijke taak is de verplichting van de gemeente om te zorgen voor een 'Sluitende aanpak personen met verward gedrag'.

Hoofdrijbaan 5: gerechtvaardigd belang

Uw belang is daadwerkelijk een gerechtvaardigd belang als het ergens in het recht is opgenomen. En wordt erkend en beschermd. Dat mag ook in een ongeschreven rechtsregel of rechtsbeginsel zijn. Een voorbeeld van een gerechtvaardigd belang is aan alle (zorg)verplichtingen voldoen die u heeft op basis van bijvoorbeeld het Burgerlijk Wetboek.

Vluchtstrook: toestemming

De AVG verbindt aan toestemming specifieke en strenge eisen, waardoor de keuze voor het al dan niet delen van informatie komt te liggen bij degene aan wie om toestemming wordt gevraagd. In het zorg- en veiligheidsdomein kan bijna niet worden voldaan aan de strenge eisen van de toestemming in de AVG. In het sociaal domein is sprake van een afhankelijkheidsrelatie tussen burger en overheid en daarom kan niet worden voldaan aan de strenge toestemmingseisen én is er geen sprake van vrije toestemming in de zin van de AVG. Ook volgens de AP kan toestemming niet gelden als de grondslag voor de gegevensverwerking. Rijden over de vluchtstrook is in feite (bijna) altijd verboden.

Bijlage 3: Autoriteit Persoonsgegevens

Bescherming van persoonsgegevens is een grondrecht van iedereen. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) is de onafhankelijke toezichthouder in Nederland die dit grondrecht bewaakt. En ervoor zorgt dat bedrijven en organisaties zich aan de privacywetgeving houden.

Meest-gestelde-vragen over de AVG

Op de website <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/overheid/sociaal-domein#faq> staan de meest-gestelde-vragen van gemeenten over de AVG. Hieronder lichten we één vraag uit. Kijk voor de andere vragen en antwoorden op de website.

Mag ik iemands persoonsgegevens verwerken als degene hiervoor toestemming heeft gegeven?

Nee, dat gaat in het sociaal domein vaak niet op. Toestemming is weliswaar een grondslag in de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), maar hiervoor gelden speciale eisen. Daaraan kunt u in het sociaal domein meestal niet voldoen.

Artikel 6 van de AVG noemt toestemming van betrokkene als een grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens. De betrokkene is degene van wie u persoonsgegevens verwerkt.

Deze toestemming moet dan wel vrij en ondubbelzinnig zijn. Dat betekent dat betrokkenen in vrijheid hun wil moeten kunnen uiten. Ook mag er geen twijfel zijn of betrokkenen hun toestemming hebben gegeven en voor welke specifieke verwerking zij dit hebben gedaan.

Afhankelijkheidsrelatie

Bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken in het sociaal domein is er meestal een afhankelijkheidsrelatie tussen de betrokkenen en u als gemeente. Weigeren mensen toestemming voor het verwerken van hun gegevens, dan kan dat bijvoorbeeld gevolgen hebben voor een gewenste voorziening. Daarom is er geen sprake van vrije toestemming in de zin van de AVG. Toestemming kan dan dus niet gelden als de grondslag voor de gegevensverwerking.